

Audrė KUDABIENĖS nuotr.

I. LUKŠAITĖ. Persikeldama iš Bostono profesoriauti į Kaliforniją, Jūs buvote ne tik 6 knygų autorė, bet ir turėjote beveik subrandintą naują indoeuropiečių kilmės hipotezę. Kuo ji skyrėsi nuo kitų?

M. GIMBUTIENĖ. Iki tol buvo manoma: indoeuropiečių protėvynę galima atkurti tiktai kalbotyros keliu. Aš nutiesiau dar vieną - archeologinį - kelią. Manau, reikia jungti ir kalbą, ir archeologiją. Ligi šiol Kurganų teorija yra vyraujanti, beveik vienintelė, kurią gražiai priima ir kalbininkai, ir archeologai.

I. LUKŠAITĖ. Kada susidomėjote senosios Europos kultūra? Čia Jūsų laukė antrasis didelis Jūsų atradimas.

M. GIMBUTIENĖ. Po Rytų Europos priešistorės išėjo mano knyga apie bronzos amžių. O "Bronzos amžius" yra gana didelė knyga - 6 svarų, joje rašiau apie ginklus, apie karų laikus. Ir man kilo klausimas: kodėl ankstyvesniais laikais žmonės turėjo daug

gražesnę keramiką, daug įdomesnes skulptūras ir - nebuvo ginklų. Grįžau į Europą, pradėjau kasinėti Jugoslavijoje, Graikijoje, Italijoje. Taip susipažinau su ankstyvąja kultūra, kuri visiškai skiriasi nuo Kurganų kultūros, atėjusios iš Pietų Rusijos. 15 metų kasmet važinėčiau į Europą, kasinėčiau, lankiausi muziejuose. Ir - pradėjau skirti, kas yra indoeuropietiška, kas - ne. Pamačiau skirtingą simbolinę sistemą, meną, technologiją. 1974 m. išėjo mano knyga "Senosios Europos Dievai ir Deivės". Tada dar negalėjau pavadinime rašyti Deivės ir Dievai, nors dievų buvo 2 %, o deivių 98 %.

I. LUKŠAITĖ. Mokslinį pasaulį tikriausiai šokiravo toks moteriškumo prado primatas?

M. GIMBUTIENĖ. Buvome linkę manyti, jog visą laiką egzistavo patriarchatas, vyriški dievai, monoteizmas ir t.t. Bet, pasirodo, ilgus tūkstantme-

čius dominavo visai kitokia socialinė sistema, paremta motina.

I. LUKŠAITĖ. Kaip šis Jūsų didysis atradimas - Senosios Europos civilizacijos visumos suvokimas - paveikė požiūrį į lietuvių mitologiją?

M. GIMBUTIENĖ. Poveikis buvo abipusis. Lietuvių mitologijos ir tautosakos žinojimas man padėjo suprasti Senosios Europos religiją, o Europos mitologija - lietuvių mitologiją. Pasirodo, mūsų senasis pasaulis susideda iš dviejų pagrindinių sluoksnių - priešindoeuropinio (su Laima, Ragana, Giltine ir t.t.) ir indoeuropinio (su Dievu, Perkūnu, Velniu, Aušrine, Saulyte ir t.t.). Abiejų kultūrų simbolinės sistemos mūsų mitologijoje susikryžiausias, iš dalies jos egzistuoja kažkaip paraleliškai. Pvz., Laima, gimdymo ir gyvybės deivė, per Jonines pasirodo kartu su Dievu, kuris yra ne tik karys, bet ir vaisingumo dievas. Jie nebuvo vedę, kaip graikų Dzeusas ir Hera, bet išliko vienas greta kito. Naujoji - indoeuropinė - sistema nenugalėjo Senosios Europos sistemos. Jos išliko šalia.

I. LUKŠAITĖ. Tyrėte baltų atsiradimą, likimą iš 4000 metų atstumo, Europos civilizaciją matote iš 7000 metų atstumo. Koks mūsų, baltų, likimas? Kaip pažadinti mūsų gyvybines jėgas? Juk mes visą laiką traukiamės.

M. GIMBUTIENĖ. Iš tiesų, baltams priklausė labai dideli plotai, žymiai didesni negu, pvz., germanams. Rytuose praradome maždaug du trečdalius teritorijos (baltams priklausė žemės iki Maskvos srities ir net už jos ribų), taip pat ir Vakaruose (sieki net Berlyno sritį, nors, žinoma, kultūra tokiuose plotuose buvo nevienalytė). Liko tik labai nedidelė dalė mūsų senųjų žemių, kur dabar yra Lietuva ir Latvija. Apie prūsus jau net ir nekalbam, o tai buvo pati turtingiausia baltų žemė, pati širdis, centras. Kokias išvadas galime pasidaryti? Mes negalim savo žemių išlaikyti. Būkime optimistais ir galvokime, kad visa Europos konjunktūra bus kitokia, negu buvo iki šiol, kad nebebus tokių baisių karų, kaip buvo iki šiol, kad išliksime tikrai per savo sąmoningumą, įrodę pasaulio tautoms, kad egzistuojam. Turime išsaugoti savo praeitį, visą praeities turtą. Per savo dvasingumą, kultūringumą galim išlaikyti tarp Europos tautų, kaip išlieka visos mažos valstybės.

Kalbėjosi **INGĖ LUKŠAITĖ,**
užrašė **AUDRĖ KUDABIENĖ**